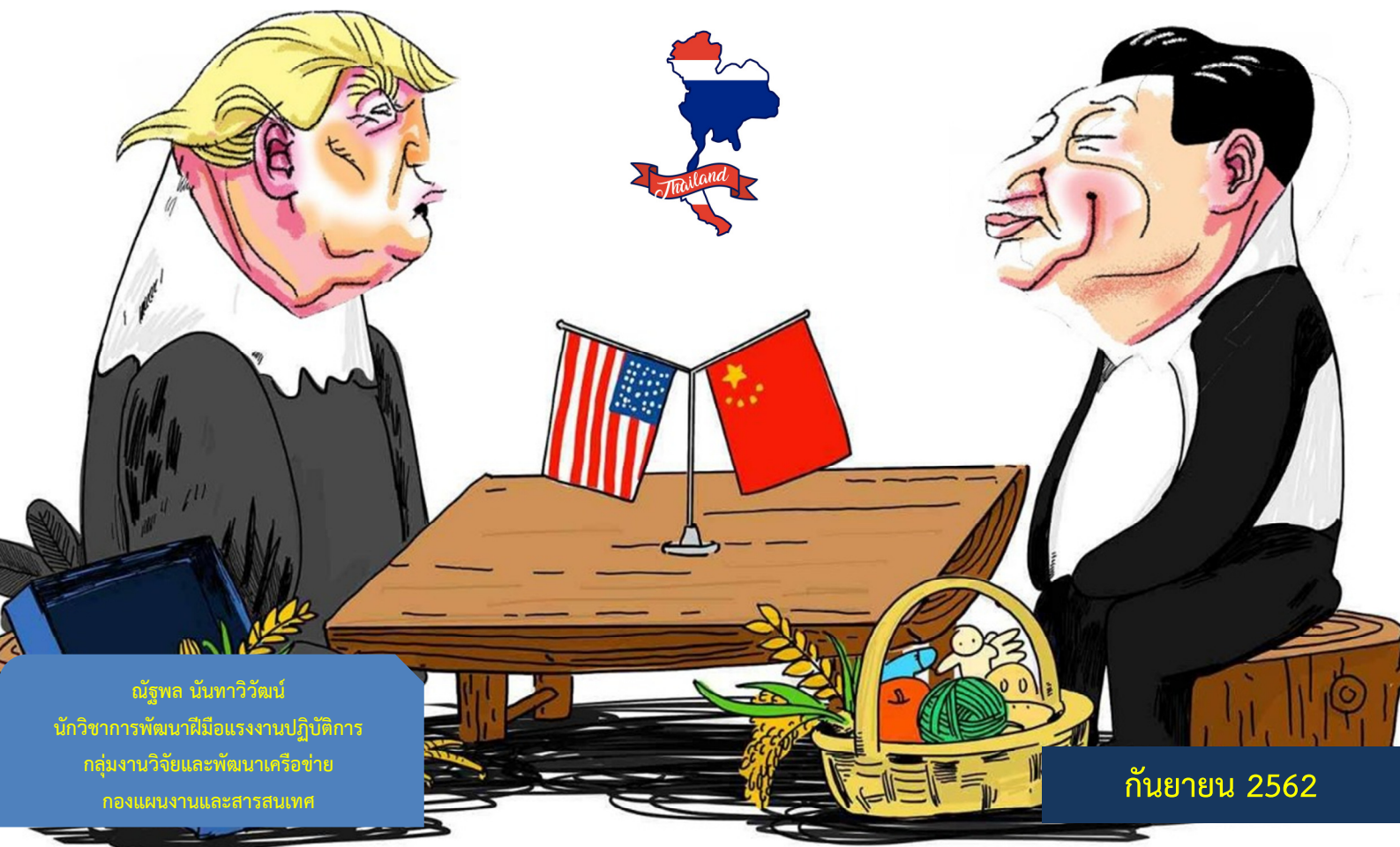

กรมพัฒนาฝีมือแรงงาน

Department of Skill Development

ผลกระทบของ Trade War ต่อการจ้างงานภาคอุตสาหกรรมและบริการ

ณัฐพล นันทารวิวัฒน์
นักวิชาการพัฒนาฝีมือแรงงานปฏิบัติการ
กลุ่มงานวิจัยและพัฒนาเครือข่าย
กองแผนงานและสารสนเทศ

กันยายน 2562

ผลกระทบของ Trade War

ต่อการจ้างงานภาคอุตสาหกรรมและบริการ

นิยามศัพท์

Trade War หรือ สงครามการค้า

หมายถึง ความขัดแย้งทางการค้าระหว่างสหรัฐอเมริกาและจีน
โดยใช้มาตรการทางภาษีตอบโต้กัน

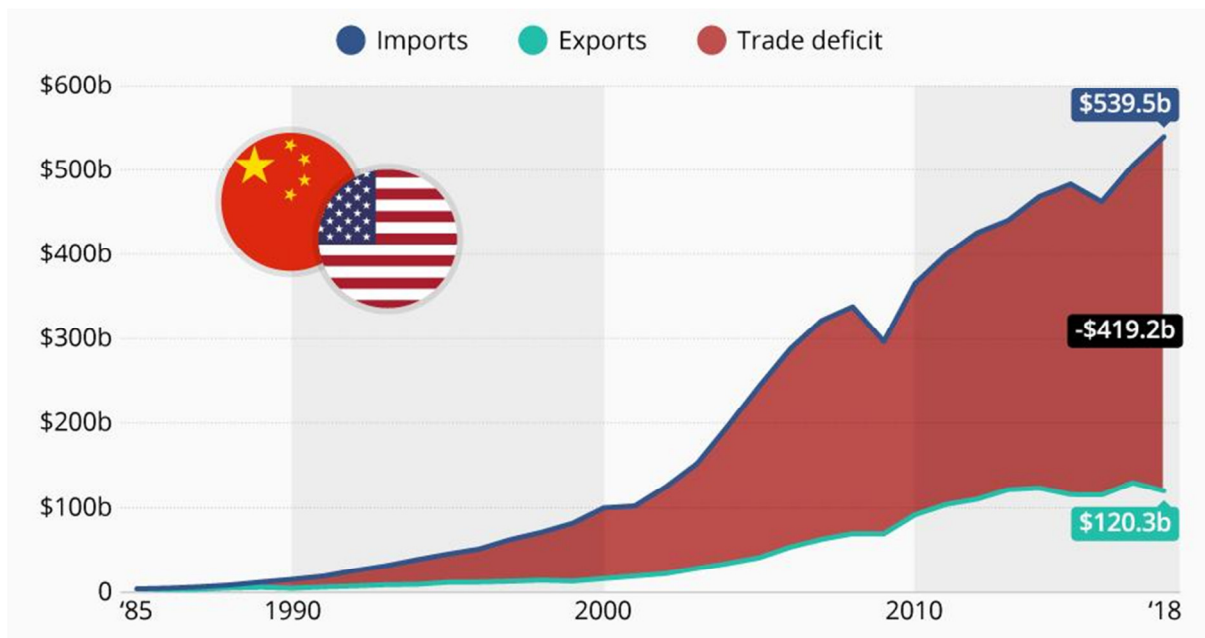
สงครามการค้าระหว่างสหรัฐอเมริกาและจีนกำลังได้รับความสนใจจากทั่วโลก เนื่องจากทั้งสองประเทศมีขนาดเศรษฐกิจใหญ่เป็นอันดับ 1 และ 2 ของโลก โดยสหรัฐอเมริกามีสัดส่วนมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ (GDP) ร้อยละ 24.2 ส่วนจีนมีสัดส่วน GDP ร้อยละ 15.8 เมื่อรวมทั้งสองประเทศจะมีสัดส่วน GDP ถึงร้อยละ 40 เมื่อเทียบกับ GDP ของโลก ความขัดแย้งด้านการค้าจึงส่งผลกระทบต่ออัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจและบรรยากาศการลงทุนทั่วโลก รวมถึงเศรษฐกิจของไทยที่พึ่งพาการส่งออกเป็นหลัก คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 68 ของ GDP ทำให้ GDP ของไทยในไตรมาสที่ 2 ที่ผ่านมา ขยายตัวเพียงร้อยละ 2.3 ต่ำที่สุดในรอบ 5 ปี โดยมีสาเหตุจากการหดตัวของการส่งออกที่ติดลบถึงร้อยละ 4.2 โดยเฉพาะสินค้ากลุ่มยานยนต์ อิเล็กทรอนิกส์ และเครื่องจักรและอุปกรณ์ ที่มีสัดส่วนรวมกันถึงร้อยละ 37 ของมูลค่าการส่งออกรวม แสดงให้เห็นว่า สงครามการค้าส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจไทยอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ จึงเป็นที่มาของความกังวลว่า การชะลอตัวของเศรษฐกิจไทยอาจส่งผลสืบเนื่องมาจากการจ้างงานในตลาดแรงงานไทย บทความนี้จึงได้ศึกษาวิเคราะห์ผลกระทบของสงครามการค้า โดยเริ่มจากสาเหตุของความขัดแย้งระหว่างสองประเทศ ผลกระทบต่อเศรษฐกิจและการจ้างงานไทย รวมถึงแนวทางการรับมือกับผลกระทบที่เกิดขึ้น

สาเหตุของสงครามการค้า

การขาดดุลการค้าของสหรัฐอเมริกา

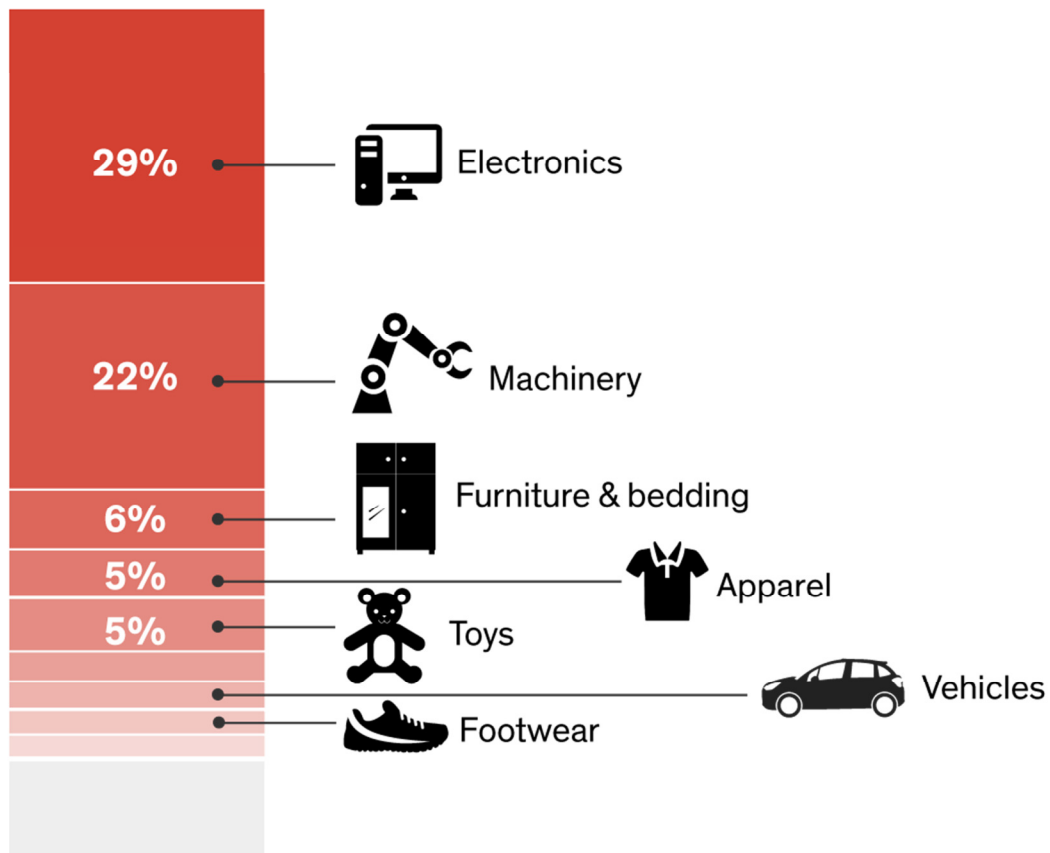
จากข้อมูลการค้าระหว่างสหรัฐอเมริกาและจีนตั้งแต่ปี 1985 (พ.ศ. 2528) แสดงให้เห็นว่า มูลค่าการส่งออกของสหรัฐอเมริกาน่าจะต่ำกว่ามูลค่าการนำเข้า ทำให้ขาดดุลการค้ากับจีนมาโดยตลอด (รูปที่ 1) โดยผลของการขาดดุลการค้าชัดเจนมากขึ้นหลังจากจีนเข้าเป็นสมาชิกองค์การการค้าโลก (World Trade Organization: WTO) ในปี 2001 (พ.ศ. 2544) ซึ่งจีนได้ใช้ความพยายามมากกว่า 30 ปี กว่าจะได้เข้าร่วม WTO เพื่อวัตถุประสงค์ของการได้รับสิทธิจากข้อตกลงการค้าเสรีกับประเทศสมาชิกของ WTO ทั้งหมด ซึ่งขณะนั้นมีจำนวนประเทศทั้งหมด 144 ประเทศ คิดเป็นร้อยละ 90 ของการค้าของโลก โดยเฉพาะการลดอัตราภาษีศุลกากร (Tariff) ต่อสินค้าของจีน ด้วยเหตุนี้จึงทำให้จีนสามารถส่งสินค้าเข้าไปในสหรัฐอเมริกามากขึ้นตั้งแต่บัดนั้นเป็นต้นมา

รูปที่ 1 มูลค่าการค้าระหว่างสหรัฐอเมริกาและจีน

ที่มา : Statista

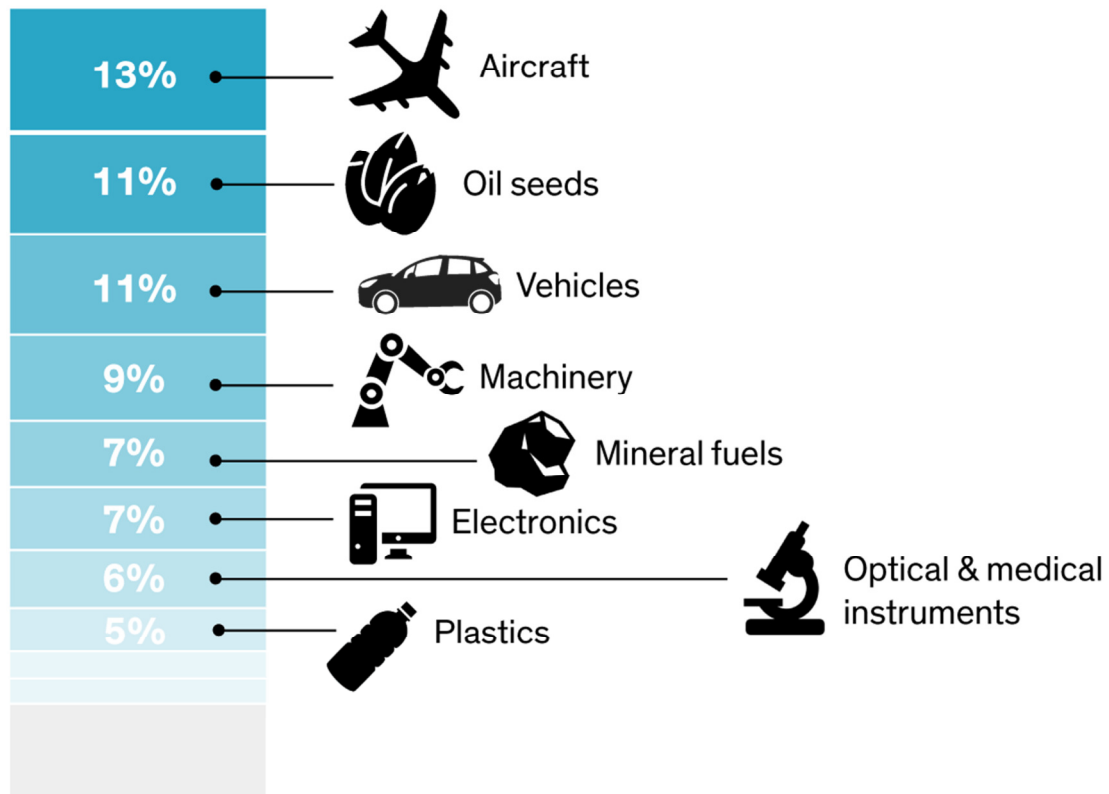
รูปที่ 2 สินค้าที่สหรัฐอเมริกานำเข้าจากจีน

ที่มา : <https://www.barrons.com/articles/the-brewing-u-s-china-trade-war-explained-in-charts-1523052689>

สินค้าที่สหรัฐอเมริกานำเข้าจากจีนมากที่สุดได้แก่ สินค้าอิเล็กทรอนิกส์ คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 29 รองลงมาเป็นเครื่องจักรร้อยละ 22 เฟอร์นิเจอร์และเครื่องนอนร้อยละ 6 เครื่องนุ่งห่มร้อยละ 5 และของเล่นร้อยละ 5 ขณะที่สินค้าที่สหรัฐอเมริกาส่งออกไปจีน ประกอบด้วย เครื่องบินร้อยละ 19 เมล็ดพืชน้ำมันร้อยละ 11 ยานยนต์ร้อยละ 11 เครื่องจักรร้อยละ 9 เชื้อเพลิงร้อยละ 7 และสินค้าอิเล็กทรอนิกส์ร้อยละ 7 เป็นต้น ซึ่งข้อมูลปี 2561 ระบุว่า มูลค่าการค้าระหว่างสหรัฐอเมริกาและจีนอยู่ที่ประมาณ 6.6 แสนล้านเหรียญสหรัฐ โดยสหรัฐอเมริกาขาดดุลการค้ากับจีนจำนวนมหาศาลถึง 4.2 แสนล้านเหรียญสหรัฐ (เทียบกับ GDP รวมทั้งประเทศของไทยที่ 5.0 แสนล้านเหรียญสหรัฐ)

รูปที่ 3 สินค้าที่สหรัฐอเมริกาส่งออกไปจีน

ที่มา : <https://www.barrons.com/articles/the-brewing-u-s-china-trade-war-explained-in-charts-1523052689>

ทำไมสหรัฐอเมริกาจึงไม่พอใจนโยบายของจีน ?

ตั้งแต่การขึ้นมาดำรงตำแหน่งของประธานาธิบดี สี จิ้นผิง ในปี 2013 เป็นผู้นำรุ่นที่ 5 ในระบอบคอมมิวนิสต์จีนที่เริ่มตั้งแต่ปี 1949 นับจากรุ่นที่ 1 เหมา เจ๋อตุง รุ่นที่ 2 เติ้ง เสี่ยวผิง รุ่นที่ 3 เจียง เจ๋อหมิน และรุ่นที่ 4 หู จิ่นเทา ประเทศจีนได้เข้าสู่ยุคใหม่ภายใต้นโยบายความคิดสังคมนิยมอัตลักษณ์จีน สำหรับยุคใหม่ของสี จิ้นผิง (Xi Jinping Thought on Socialism with Chinese Characteristics for a New Era) ที่ต้องการสานต่อ ‘ความฝันของจีน (The Chinese Dream)’ ที่ประกาศครั้งแรกในสมัยเจียง เจ๋อหมิน โดยสี จิ้นผิง ได้ประกาศขยายความเป้าหมายความฝันของจีนและแถลงต่อที่ประชุมสมัชชาใหญ่ของพรรคคอมมิวนิสต์จีนในปี 2017 ดังนี้

1) จีนต้องเป็นสังคมกินดีอยู่ดีภายในปี 2021 ซึ่งตรงกับการครบรอบ 100 ปี พรรคคอมมิวนิสต์จีน (ก่อตั้งขึ้นเมื่อวันที่ 1 กรกฎาคม 1921) โดยตั้งเป้าหมายให้ GDP per capita อยู่ที่ระดับ 10,000 RMB (จากระดับ 5,000 RMB ในปี 2000) ข้อมูล ณ ปี 2018 GDP per capita อยู่ที่ระดับ 7,755 RMB

2) จีนต้องเป็นสังคมเข้มแข็งและทันสมัยภายในปี 2035 โดยอาศัยการผลักดันนโยบาย Made in China 2025 เป็นหลัก

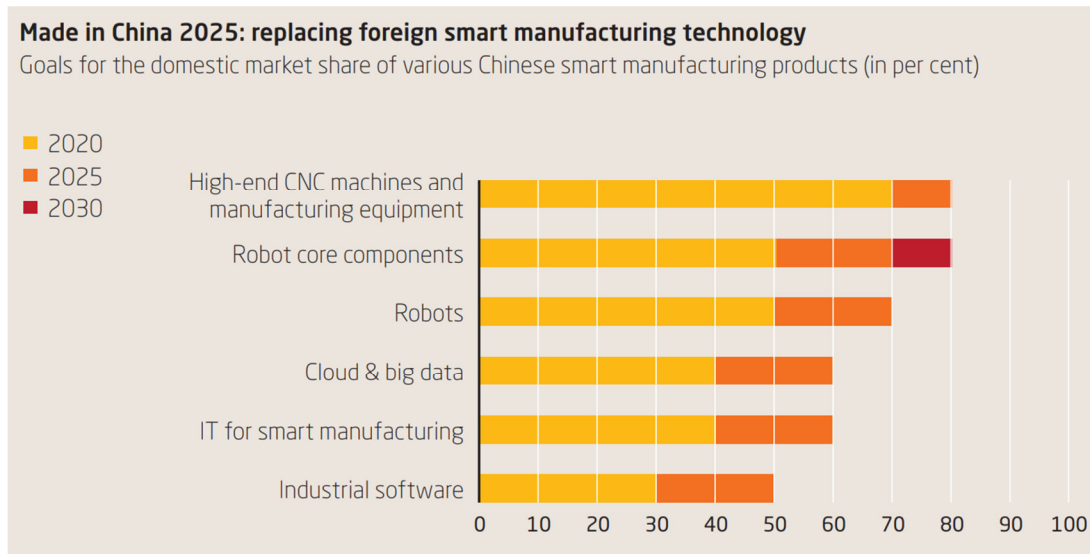
3) จีนต้องเป็นประเทศสังคมนิยมที่เข้มแข็งและทันสมัยอย่างเต็มที่ในปี 2049 ตรงกับการครบรอบ 100 ปี ของการก่อตั้งสาธารณรัฐประชาชนจีนเมื่อวันที่ 1 ตุลาคม 1949

4) จีนต้องมีอำนาจอธิปไตยเหนือดินแดนทั้งหมดอย่างสมบูรณ์ภายใต้นโยบายจีนเดียว ซึ่งนโยบายนี้รวมถึงการที่ฮ่องกงจะต้องกลับไปอยู่ภายใต้ระบอบคอมมิวนิสต์เช่นเดียวกับ จีนแผ่นดินใหญ่ในปี 2047 ตามข้อตกลงกับอังกฤษ ‘1984 Sino-British Joint Declaration’ ที่ส่งมอบเกาะฮ่องกงคืนในจีนในวันที่ 1 กรกฎาคม 1997 แต่ระบุให้ฮ่องกงยังคงมีอิสระ ในการมีกฎหมายและระบบเศรษฐกิจเป็นของตนเองต่อไปอีก 50 ปี¹

นโยบาย Made in China 2025 ที่อยู่ในความฝันของจีนนี้เองที่เป็นที่มาของความไม่พอใจ และการไม่เห็นด้วยของหลายประเทศ โดยเฉพาะสหรัฐอเมริกา เนื่องจากนโยบายดังกล่าว มุ่งเน้นการพัฒนานวัตกรรมภายในประเทศ เพื่อทดแทนการนำเข้าเทคโนโลยีจากต่างประเทศ เห็นได้จากเป้าหมายการเพิ่มสัดส่วนของเทคโนโลยีภายในประเทศ เช่น เครื่องจักร High-end หุ่นยนต์ เทคโนโลยี Cloud และ Big data ระบบ IT เพื่อการผลิต และซอฟต์แวร์อุตสาหกรรม (รูปที่ 4) อีกทั้งส่งเสริมให้บริษัทต่างชาติเข้ามาลงทุนในจีน แต่ต้องถ่ายทอดเทคโนโลยีให้กับ คนจีน และยังส่งเสริมให้นักลงทุนจีนเข้าไปซื้อกิจการบริษัทเทคโนโลยีในต่างประเทศ โดยนักลงทุนได้รับเงินทุนสนับสนุนจากรัฐบาลจีน ยกตัวอย่างเช่น บริษัท Alibaba ของนักธุรกิจ ชื่อดังอย่าง แจ็ค หม่า ซึ่งเป็นสมาชิกพรรคคอมมิวนิสต์และมีสายสัมพันธ์กับรัฐบาลจีน สหรัฐอเมริกาจึงมองว่า เป็นความพยายามที่ไม่เป็นธรรมของจีนที่จะควบคุมห่วงโซ่อุปทาน ด้านเทคโนโลยีของโลกทั้งหมด

¹ <https://www.the101.world/china-hongkong-2/>

รูปที่ 4 เป้าหมายของนโยบาย Made in China 2025

ที่มา: Wübbeke et al (2016)

ความห่วงการเป็นมหาอำนาจของจีน

นอกจากนโยบาย Made in China 2025 แล้ว ประธานาธิบดี สี จิ้นผิง ของจีน ยังตอกย้ำความพยายามการก้าวขึ้นเป็นมหาอำนาจของโลกด้วยการประกาศนโยบาย ‘อีไต้อีลุ่’ หรือ One Belt, One Road ในปีที่ขึ้นดำรงตำแหน่งคือ ปี 2013 (พ.ศ. 2556) โดย Belt เป็นการฟื้นฟูเส้นทางสายไหมเดิมที่เกิดขึ้นในสมัยราชวงศ์ฮั่นในปี 206 ซึ่ง Belt ใหม่จะเริ่มจากเมืองซีอาน (Xian) เมืองหลวงของมณฑลชานซี ลากไปทางตะวันตกจนถึงมอสโก ของรัสเซีย รอตเตอร์ดัมของเนเธอร์แลนด์ ไปจบที่นครเวนิสของอิตาลี ส่วน Road เป็นเส้นทางการค้าทางทะเลใหม่เริ่มจากเมืองฟู่โจว (Fuzhou) มณฑลฝูเจี้ยน ตรงข้ามกับเกาะไต้หวัน ผ่านเมืองท่าดานังของเวียดนาม (แต่ไม่ผ่าน EEC ของไทย) ลงมายังสิงคโปร์ ผ่านช่องแคบมะละกา เข้าสู่มหาสมุทรอินเดีย เชื่อมกับแอฟริกาที่เคนยา ผ่านทะเลแดงเข้าคลองสุเอซที่อียิปต์ เข้าสู่ทะเลเมดิเตอร์เรเนียน และไปจบที่ปลายทางของ Belt ที่นครเวนิสของอิตาลี เพื่อเชื่อมโยงทวีปเอเชีย ยุโรป และแอฟริกาเข้าด้วยกัน ซึ่งต่อมาอินเดียได้แย้งว่า จีนไม่มีสิทธิลากเส้นของตนเองบนแผนที่โลก จึงได้เปลี่ยนชื่อจาก One Belt, One Road เป็น Belt and Road Initiative (BRI) เพื่อบ่งบอกว่า นี่เป็นเพียงความริเริ่มของจีน โดยประเทศที่จีนลากเส้นผ่าน จีนจะเข้าไปช่วยพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานให้ และปัจจุบันได้เปลี่ยนชื่อเหลือแค่ Belt and Road

รูปที่ 5 Belt and Road

ที่มา: The Wall Street Journal

แม้ว่าปัจจุบันจีนจะมีขนาดเศรษฐกิจที่วัดเป็นตัวเงิน (Nominal GDP) ประมาณ 13.4 ล้านล้านเหรียญสหรัฐ คิดเป็นร้อยละ 15.8 ของ GDP โลก ซึ่งใหญ่เป็นอันดับ 2 รองจากสหรัฐอเมริกาที่มี GDP 20.5 ล้านล้านเหรียญสหรัฐ หรือคิดเป็นเกือบ 1 ใน 4 ของ GDP โลก (รูปที่ 6) แต่กองทุนการเงินระหว่างประเทศ (IMF) คาดการณ์ว่า Nominal GDP ของจีนจะเพิ่มขึ้นสูงกว่าสหรัฐอเมริกากลายเป็นประเทศที่มีขนาดเศรษฐกิจใหญ่ที่สุดในโลกราวปี 2030 (รูปที่ 7) อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาจาก GDP ที่คำนวณจากอำนาจซื้อ (Purchasing Power Parity: PPP) ซึ่งนักเศรษฐศาสตร์มักใช้วัดความสามารถของเงินที่ใช้ซื้อสินค้าและบริการของประเทศนั้น เนื่องจากสะท้อนอำนาจซื้อได้ดีกว่า GDP ที่เป็นตัวเงิน ปัจจุบันจีนได้กลายเป็นประเทศที่มี GDP (PPP) สูงที่สุดในโลกมาตั้งแต่ปี 2013 ที่สี่ จีนจึงขึ้นมาดำรงตำแหน่งประธานาธิบดี ข้อมูล ณ ปี 2018 GDP (PPP) ของจีนอยู่ที่ 25.4 ล้านล้านเหรียญสหรัฐ ส่วนสหรัฐอเมริกายู่อันดับ 2 ของโลก โดยมี GDP (PPP) อยู่ที่ 20.5 ล้านล้านเหรียญสหรัฐ (รูปที่ 8)

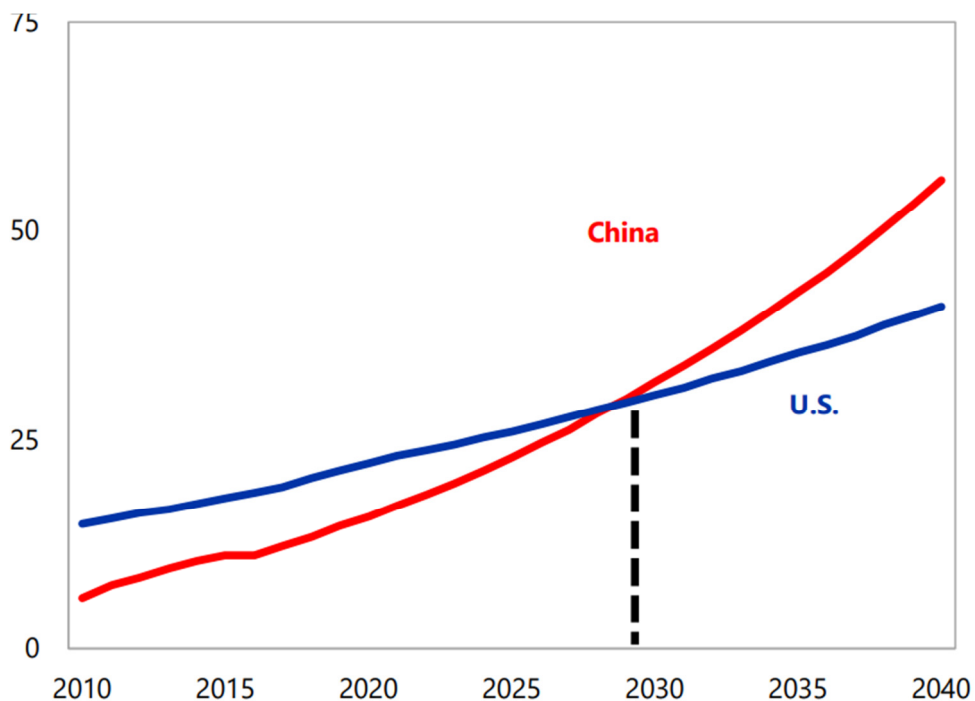
รูปที่ 6 อันดับของประเทศตาม Nominal GDP

GDP in current prices (billions of US dollars) during 2018

Rank	Country	GDP	GDP Share*
1	United States	20,494	24.2%
2	China	13,407	15.8%
3	Japan	4,972	5.9%
4	Germany	4,000	4.7%
5	United Kingdom	2,829	3.3%
6	France	2,775	3.3%
7	India	2,717	3.2%
8	Italy	2,072	2.4%
9	Brazil	1,868	2.2%
10	Canada	1,711	2.0%

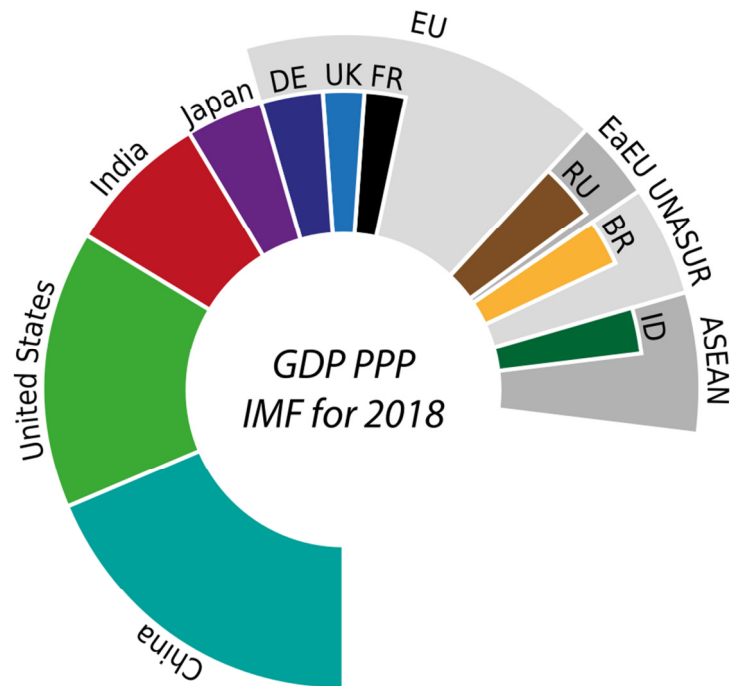
ที่มา: The Wall Street Journal

รูปที่ 7 การคาดการณ์ GDP ของสหรัฐอเมริกาและจีน

ที่มา: International Monetary Fund (2018)

รูปที่ 8 อันดับของประเทศตาม GDP (PPP)

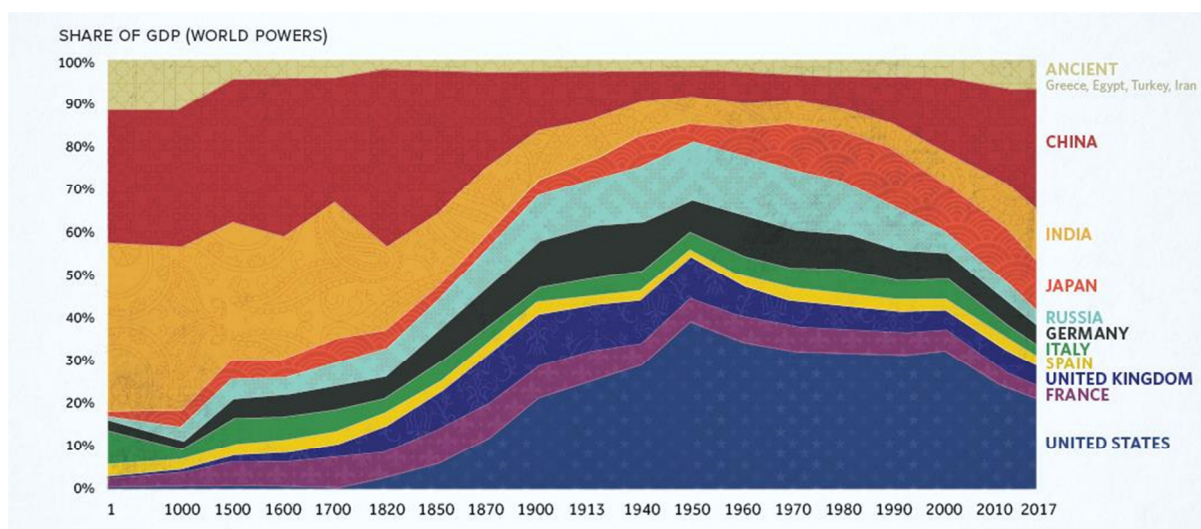

ที่มา: Wikipedia

หากมองย้อนกลับไปได้ตั้งแต่ปีคริสต์ศักราชที่ 1 จะเห็นได้ว่า ตลอดช่วงเวลา 1,800 ปี จีนมี GDP สูงที่สุดในโลก (รูปที่ 9) แต่สูญเสียสถานะดังกล่าวไปในช่วงศตวรรษที่ 19 ซึ่งอังกฤษกำลังรุ่งเรืองจากการล่าอาณานิคม โดยอังกฤษใช้วิธีการที่แยบยลคือ การนำฝิ่นเข้ามาในจีน เพื่อแก้ปัญหาคาชาดดุลการค้ากับจีนและมอบหมายประชาชนไม่ให้สามารถทำงานได้ สร้างความไม่พอใจให้แก่จักรพรรดิไต้กวงของราชวงศ์ชิงเป็นอย่างมาก จึงทรงสั่งให้เผาฝิ่นของอังกฤษจำนวน 1,210 ตัน อังกฤษจึงไปยึดเกาะฮ่องกงไว้ และบังคับให้จีนลงนามในสนธิสัญญานานกิงและยกฮ่องกงให้กับอังกฤษ จีนจึงตกอยู่ในศตวรรษแห่งความอับยศตั้งแต่ปี 1839 ซึ่งเป็นปีที่จีนแพ้สงครามฝิ่น² หลังจากนั้นมา สหรัฐอเมริกาได้ก้าวขึ้นมาเป็นมหาอำนาจแทนอังกฤษในศตวรรษที่ 20 โดยสหรัฐอเมริกาเริ่มมีบทบาทในการจัดระเบียบโลกตั้งแต่หลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ในปี 1945 ที่มีการตั้งสหประชาชาติและธนาคารโลก ซึ่งสหรัฐอเมริกาเป็นประเทศที่ให้เงินสนับสนุนมากที่สุด และกลายเป็นมหาอำนาจของโลกอย่างชัดเจนเมื่อสหภาพโซเวียตแพ้สงครามเย็นและล่มสลายในปี 1991

² <https://www.the101.world/china-hongkong-1/>

รูปที่ 9 GDP ของโลกช่วง 2,000 ปีที่ผ่านมา

ที่มา: <https://www.visualcapitalist.com/2000-years-economic-history-one-chart/>

การเป็นมหาอำนาจของสหรัฐอเมริกาในช่วงศตวรรษที่ 20 ต่อเนื่องจนถึงต้นศตวรรษที่ 21 ได้จบลงหลังจากวิกฤตการเงินโลก (Global Financial Crisis) หรือวิกฤตซับไพรม์ในปี 2009 ที่มีสาเหตุมาจากการปล่อยสินเชื่อสังหาริมทรัพย์ด้วยคุณภาพจนทำให้สถาบันการเงินยักษ์ใหญ่อย่าง Lehman Brothers และ Bear Sterns ล้มละลายกลายเป็นวิกฤตไปทั่วโลก ตามที่ Amitav Acharya ได้เขียนไว้ในหนังสือชื่อ The End of American World Order ซึ่งระบุว่า สหรัฐอเมริกาได้สูญเสียการเป็นผู้จัดระเบียบโลก (Hegemon) ไปแล้ว ขณะที่จีนกลับมีการพัฒนาทางเศรษฐกิจอย่างก้าวกระโดดจนมี GDP (PPP) แซงหน้าสหรัฐอเมริกาในปี 2013 และมีการคาดการณ์จาก PwC หรือ PricewaterhouseCoopers ว่า GDP (PPP) ของจีนจะเพิ่มขึ้น 2.5 เท่าในอีก 30 ปีข้างหน้า ขณะที่ GDP (PPP) ของสหรัฐอเมริกาจะเพิ่มขึ้นเพียง 2 เท่า ทำให้ตกไปอยู่ในอันดับ 3 ของโลก รองจากอินเดีย (รูปที่ 10) โดยที่จีนมีปัจจัยสนับสนุนทั้งด้านประชากรที่มีจำนวนมากถึง 1,400 ล้านคน ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีจากบริษัทชั้นนำอย่าง Tencent, Alibaba, Baidu, Huawei ที่เทียบได้กับบริษัทชั้นนำของสหรัฐอเมริกา (รูปที่ 11) รวมถึงวิสัยทัศน์ของผู้นำจีนในการนำพาประเทศไปสู่ความฝันของจีน โลกจึงได้เห็นความพยายามทุกวิถีทางของสหรัฐอเมริกาในการสกัดกั้นผู้ที่จะขึ้นมาเป็นมหาอำนาจแทน แต่อีกด้านหนึ่งจีนไม่ได้เป็นมหาอำนาจใหม่ที่เพิ่งจะขึ้นมาบนเวทีโลก จีนแค่กลับมาทวงสิ่งที่เคยมีมาตลอด 1,800 ปีที่แล้ว

รูปที่ 10 การคาดการณ์ GDP (PPP)

PPP rank	2014		2030		2050	
	Country	GDP at PPP (2014 US\$bn)	Country	Projected GDP at PPP (2014 US\$bn)	Country	Projected GDP at PPP (2014 US\$bn)
1	China	17,632	China	36,112	China	61,079
2	United States	17,416	United States	25,451	India	42,205
3	India	7,277	India	17,138	United States	41,384
4	Japan	4,788	Japan	6,006	Indonesia	12,210
5	Germany	3,621	Indonesia	5,486	Brazil	9,164
6	Russia	3,559	Brazil	4,996	Mexico	8,014
7	Brazil	3,073	Russia	4,854	Japan	7,914
8	France	2,587	Germany	4,590	Russia	7,575
9	Indonesia	2,554	Mexico	3,985	Nigeria	7,345
10	United Kingdom	2,435	United Kingdom	3,586	Germany	6,338

ที่มา: PwC (2017)

รูปที่ 11 เปรียบเทียบบริษัทเทคโนโลยีของสหรัฐอเมริกาและจีน

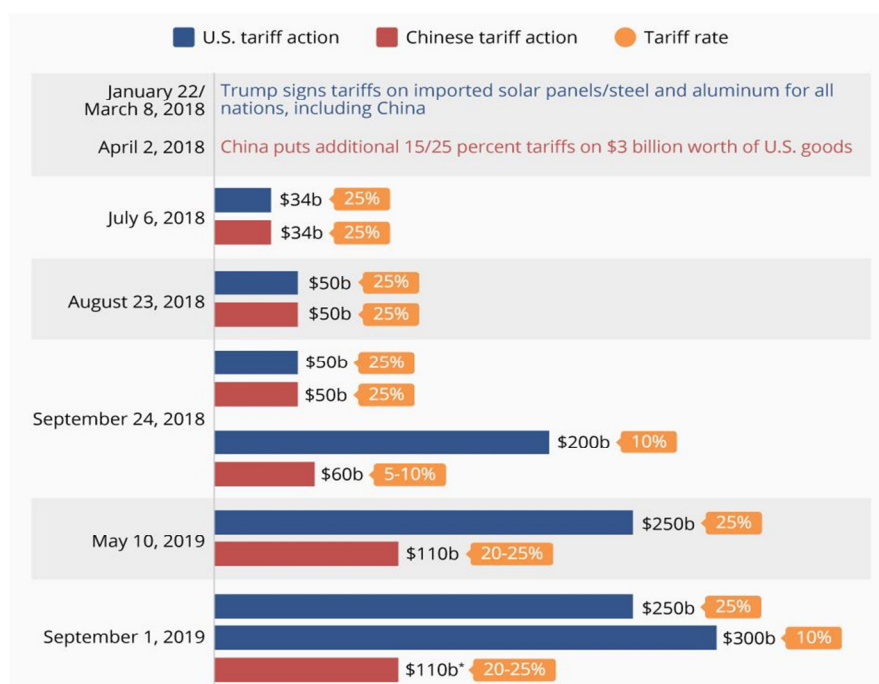
USA	CHINA
	
	
	
	

ที่มา: รวบรวมโดยผู้เขียน

การตอบโต้ทางภาษีระหว่างสหรัฐอเมริกาและจีน

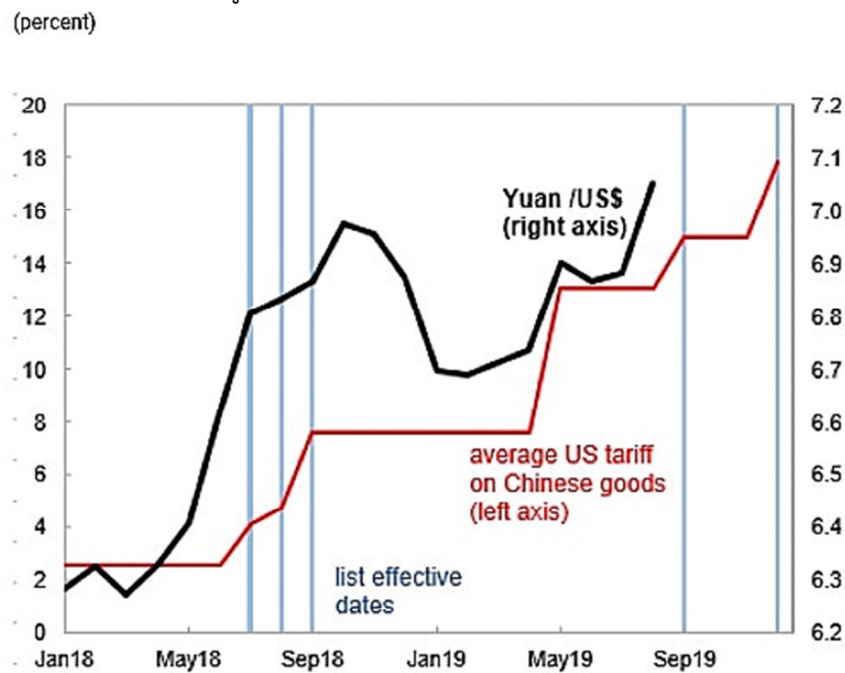
จากเหตุผลด้านภูมิรัฐศาสตร์เศรษฐกิจ (Geopolitical Economy) ที่ได้กล่าวข้างต้น ประกอบกับนโยบายที่มีความเป็นชาตินิยมสูงของประธานาธิบดีโดนัลด์ ทรัมป์ ของสหรัฐอเมริกา ที่ได้ประกาศหาเสียงไว้ว่า Make America Great Again นำมาสู่การเริ่มสงครามการค้า กับจีนในวันที่ 6 กรกฎาคม 2018 ราว 1 ปีที่แล้ว โดยเก็บภาษีอัตราร้อยละ 25 จากสินค้า ของจีน 818 รายการ มูลค่า 34,000 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ส่วนใหญ่เป็นสินค้าเครื่องจักร อุปกรณ์และชิ้นส่วน ส่วนจีนตอบโต้ด้วยการเก็บภาษีสินค้าของสหรัฐอเมริกาในอัตรา และมูลค่าที่เท่ากันจากสินค้าจำนวน 545 รายการ ส่วนใหญ่เป็นสินค้าการเกษตร และ รถยนต์ สงครามการค้าได้ทวีความรุนแรงมากขึ้นเรื่อยมา โดยเมื่อพิจารณาจากมูลค่าของ สินค้าที่สหรัฐอเมริกาประกาศเก็บภาษีจะเห็นว่า มีจำนวนสูงกว่าที่จีนตอบโต้ เนื่องจาก สหรัฐอเมริกานำเข้าในมูลค่าที่สูงกว่าส่งออกไปจีน อย่างไรก็ตาม ถึงแม้มูลค่าสินค้าที่จีนเก็บภาษี จะน้อยกว่า แต่จีนมีเครื่องมือด้านนโยบายอัตราแลกเปลี่ยนอยู่ด้วย จีนจึงลดค่าเงินหยวน เรื่อยมาจนล่าสุดอยู่ที่ระดับสูงกว่า 7 หยวนต่อเหรียญสหรัฐ ซึ่งการลดค่าเงินในทางเศรษฐศาสตร์ จะทำให้สินค้ามีราคาถูกลงโดยเปรียบเทียบ ทำให้ความสามารถในการแข่งขันสูงขึ้น และสามารถส่งออกสินค้าไปยังประเทศอื่นเพื่อชดเชยการส่งออกไปสหรัฐอเมริกาได้น้อยลง

รูปที่ 12 ลำดับเหตุการณ์สงครามการค้า

ที่มา : Statista

รูปที่ 13 การตอบโต้ในสงครามการค้า

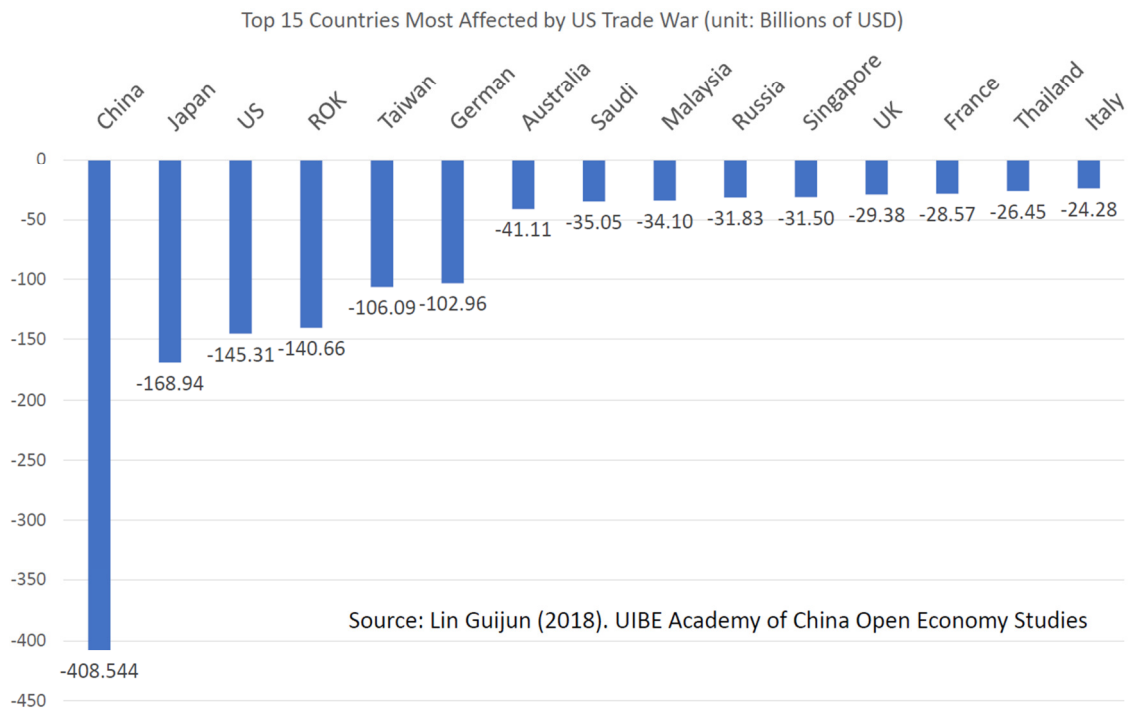

ที่มา: International Monetary Fund

ผลกระทบต่อเศรษฐกิจไทย

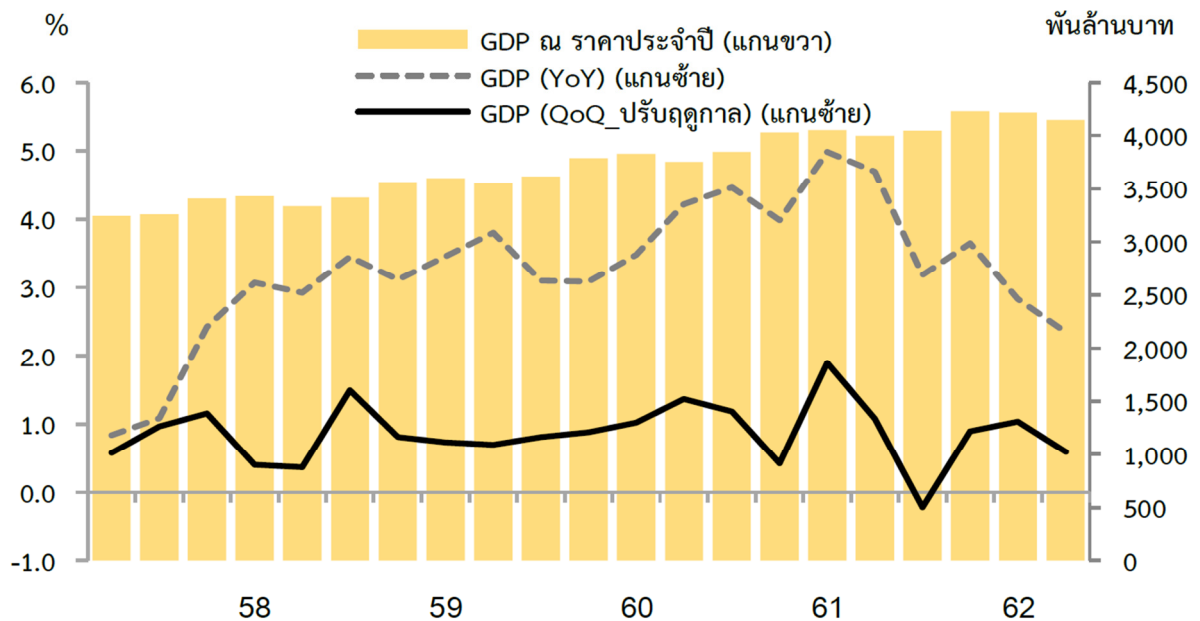
สงครามการค้าที่ดำเนินมาเป็นระยะเวลาปีกว่าได้สร้างผลกระทบต่อเศรษฐกิจโลก โดยกองทุนการเงินระหว่างประเทศ (IMF) ได้ปรับลดอัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจของโลกในปี 2562 ลงจากร้อยละ 3.5 ในเดือนมกราคม เหลือร้อยละ 3.3 ในเดือนเมษายน และปรับลดลงเหลือร้อยละ 3.2 ในเดือนกรกฎาคมที่ผ่านมา โดยมีปัจจัยกดดันจากสงครามการค้าระหว่างสหรัฐอเมริกาและจีนเป็นสำคัญ ซึ่งได้มีการประเมินผลกระทบที่จะเกิดขึ้นเป็นรายประเทศ และไทยติดอันดับประเทศที่จะได้รับผลกระทบด้วย โดยคาดว่ามูลค่าทางเศรษฐกิจของไทยจะลดลงประมาณ 2.65 หมื่นล้านเหรียญสหรัฐ หรือราว 8 แสนล้านบาท (รูปที่ 14) เนื่องจากเศรษฐกิจของไทยพึ่งพาการส่งออกเป็นหลัก โดยเฉพาะการเชื่อมโยงกับห่วงโซ่อุปทานของจีน เมื่อเกิดการชะลอตัวของเศรษฐกิจจีนและเศรษฐกิจโลก ไทยจึงได้รับผลกระทบอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

รูปที่ 14 ประเทศที่มีความเสี่ยงได้รับผลกระทบจากสงครามการค้า

ที่มา: <https://www.the101.world/5-issues-of-asean-in-2019/>

รูปที่ 15 การขยายตัวของเศรษฐกิจไทย

ที่มา: สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ข้อมูล ณ วันที่ 19 สิงหาคม 2562

สงครามการค้าระหว่างสหรัฐอเมริกาและจีนส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจไทยในไตรมาส 2 ที่ผ่านมา ซึ่งขยายตัวเพียงร้อยละ 2.3 จากไตรมาสก่อนหน้าที่ขยายตัวร้อยละ 2.8 (รูปที่ 15) เป็นอัตราการขยายตัวที่ต่ำที่สุดในรอบ 5 ปี เป็นผลมาจากการหดตัวของการส่งออกที่ติดลบ ถึงร้อยละ 4.2 จากไตรมาสก่อนหน้าที่ติดลบร้อยละ 4.0 เมื่อพิจารณาโครงสร้างการส่งออก ของไทยจะพบว่า สินค้าอุตสาหกรรมมีสัดส่วนการส่งออกมากถึงร้อยละ 86.8 โดยสินค้า อุตสาหกรรมที่มีสัดส่วนมากที่สุด 3 อันดับแรก ได้แก่ ยานยนต์ (สัดส่วนร้อยละ 14.8) หดตัว ร้อยละ 3.5 อิเล็กทรอนิกส์ (สัดส่วนร้อยละ 13.9) หดตัวร้อยละ 9.5 และเครื่องจักรและ อุปกรณ์ (สัดส่วนร้อยละ 8.3) หดตัวร้อยละ 6.2 (รูปที่ 16) และเมื่อพิจารณาตลาดส่งออก รายประเทศพบว่า การส่งออกไปยังจีน ซึ่งมีสัดส่วนร้อยละ 11.6 ของมูลค่าการส่งออกรวม หดตัวร้อยละ 9.1 ลดลงติดต่อกันเป็นไตรมาสที่ 4 ต่อเนื่อง สอดคล้องกับการชะลอตัวของ เศรษฐกิจจีนในไตรมาส 2 ที่ขยายตัวเพียงร้อยละ 6.2 ต่ำที่สุดในรอบ 27 ปี ซึ่งเกิดจาก ผลกระทบของสงครามการค้าทำให้จีนนำเข้าสินค้าที่อยู่ในห่วงโซ่การผลิตเพื่อส่งออกไปยัง สหรัฐอเมริกาลดลง

ส่วนเศรษฐกิจภาคบริการของไทย ซึ่งมีสัดส่วนราวร้อยละ 56 ของ GDP ในไตรมาสที่ 2 ขยายตัวร้อยละ 3.5 แต่ชะลอลงจากไตรมาสก่อนหน้าที่ขยายตัวร้อยละ 4.0 โดย GDP ภาคบริการ ของไทยมาจากการสร้างมูลค่าของหมวดการขนส่ง ขยายปลีก ซ่อมยนต์ หมวดกิจกรรม การเงินและประกันภัย และหมวดที่พักแรมและบริการด้านอาหารเป็นหลัก ซึ่งทั้ง 3 หมวดนี้ มีอัตราการขยายตัวชะลอลงจากไตรมาสที่ผ่านมา อย่างไรก็ดี รายรับจากนักท่องเที่ยว ต่างประเทศยังคงขยายตัวเล็กน้อยร้อยละ 1.1 เมื่อเทียบกับปีก่อนหน้า แต่ชะลอลงจาก ไตรมาสที่ 1 เนื่องจากปกติไตรมาสที่ 2 เป็นช่วง Low Season ของการท่องเที่ยว (รูปที่ 17)

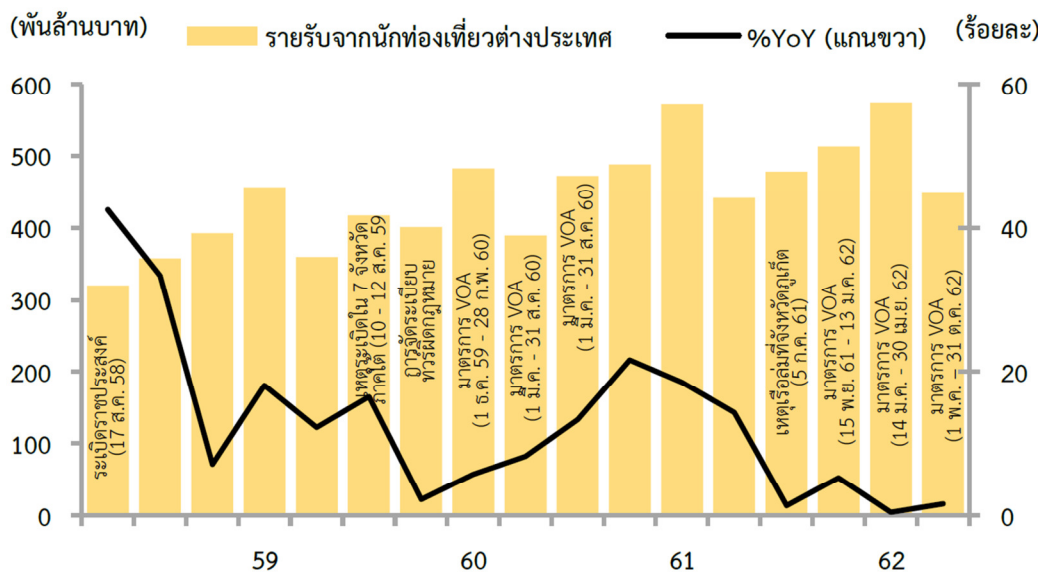
รูปที่ 16 สินค้าส่งออกของไทย

%YoY	2561							2562			สัดส่วน Q2/62 (%)
	ทั้งปี	H1	H2	Q1	Q2	Q3	Q4	H1	Q1	Q2	
สินค้าเกษตร	0.4	3.4	-2.5	-1.4	8.4	1.7	-6.3	-3.6	-2.1	-4.9	7.3
ข้าว	9.4	19.3	1.5	21.9	16.8	8.8	-4.4	-17.2	-10.6	-23.9	1.7
ยาง	-23.6	-25.4	-21.5	-34.9	-13.6	-17.0	-25.5	-10.4	-8.9	-11.8	1.8
มันสำปะหลัง	7.0	17.5	-3.0	28.2	4.9	2.9	-7.5	-11.9	-14.3	-8.5	0.7
สินค้าอุตสาหกรรม	8.6	13.2	4.4	15.1	11.4	6.7	2.1	-3.6	-1.9	-5.4	86.8
น้ำตาล	11.1	4.7	20.1	-1.9	9.5	15.1	27.9	-21.0	-21.0	-21.0	1.3
กึ่ง-ปุ๋ยป้องกันและแปรรูป	-14.2	-10.3	-17.1	-6.0	-14.1	-20.1	-14.1	-7.8	-3.9	-11.6	0.3
ผลิตภัณฑ์ยาง	4.1	7.9	0.5	-2.8	19.4	2.6	-1.3	-10.1	4.7	-23.1	1.9
สิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม	6.5	8.6	4.4	8.8	8.5	6.5	2.4	-2.5	-0.7	-4.2	2.8
อิเล็กทรอนิกส์	5.0	12.4	-1.5	13.6	11.2	3.6	-6.3	-10.4	-11.3	-9.5	13.9
- ชิ้นส่วนและอุปกรณ์คอมพิวเตอร์	5.9	16.5	-3.2	16.1	16.8	7.4	-12.7	-15.5	-18.9	-12.1	5.5
- แผงวงจรรวมและชิ้นส่วน	0.8	6.8	-4.7	7.3	6.4	-3.9	-5.5	-12.6	-10.7	-14.4	3.0
- วงจรพิมพ์	3.4	1.8	4.8	1.0	2.5	8.2	1.2	-10.7	-8.4	-13.0	0.5
- อุปกรณ์สื่อสารโทรคมนาคม	6.3	17.5	-2.6	37.9	2.5	-0.1	-4.7	-5.6	-7.7	-3.5	2.3
เครื่องใช้ไฟฟ้า	1.6	6.6	-3.6	9.6	3.6	-3.5	-3.8	-1.3	-4.6	2.2	5.9
ผลิตภัณฑ์โลหะ	13.2	19.6	7.3	18.9	20.4	7.5	7.2	-6.7	-5.1	-8.3	4.6
ยานยนต์	7.9	15.3	1.4	15.9	14.6	6.1	-3.1	-3.7	-3.8	-3.5	14.8
- รถยนต์นั่ง	2.6	15.5	-8.2	18.7	12.4	1.6	-17.3	-10.7	-8.4	-12.9	4.0
- รถกระบะและรถบรรทุก	8.3	12.3	4.8	2.1	24.8	11.7	-1.2	1.3	6.8	-4.3	3.1
- ชิ้นส่วนและอุปกรณ์ยานยนต์	10.3	14.4	6.7	15.5	13.4	7.7	5.6	0.1	-0.8	1.0	6.8
เครื่องจักรและอุปกรณ์	6.7	10.3	3.4	13.0	7.8	3.7	3.0	-4.5	-2.9	-6.2	8.3
เคมีภัณฑ์	23.3	28.5	18.7	28.4	28.6	12.2	25.5	-12.6	-7.1	-17.9	3.1
ปิโตรเคมี	16.0	20.4	11.9	17.9	22.7	15.9	8.0	-8.2	-6.1	-10.2	5.5
ผลิตภัณฑ์ปิโตรเลียม	30.0	35.7	25.8	41.1	30.9	32.4	19.9	-11.8	-9.2	-14.2	3.2
สินค้าประมง	-6.5	-1.4	-11.0	9.2	-9.7	-15.4	-6.3	-12.0	-14.9	-9.2	0.7
กุ้ง, ปู, กุ้ง และล็อบสเตอร์	-8.7	-2.3	-13.5	13.5	-12.9	-20.3	-6.4	-10.6	-14.2	-7.4	0.4
สินค้าส่งออกอื่นๆ	-21.2	-7.4	-33.7	-32.7	36.0	-63.4	80.1	38.9	6.7	66.2	4.0
ทองคำที่ยังไม่ขึ้นรูป	-22.8	-7.7	-36.0	-33.8	37.3	-65.9	90.1	40.7	7.6	68.2	3.8
มูลค่าสินค้าส่งออกรวมตามสถิติศุลกากร	6.9	11.7	2.5	12.2	11.2	3.0	2.0	-2.9	-2.1	-3.8	100.0
มูลค่าสินค้าส่งออกรวมตามสถิติ ดุลการชำระเงิน	7.5	12.4	2.9	11.5	13.4	3.1	2.7	-4.1	-4.0	-4.2	99.3
มูลค่าสินค้าส่งออกไม่รวมทองคำ	8.2	12.9	3.9	12.9	12.9	6.0	1.8	-5.0	-4.2	-5.8	95.5

ที่มา: กรมศุลกากรและธนาคารแห่งประเทศไทย

ที่มา: สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ข้อมูล ณ วันที่ 19 สิงหาคม 2562

รูปที่ 17 รายรับจากนักท่องเที่ยวต่างประเทศ

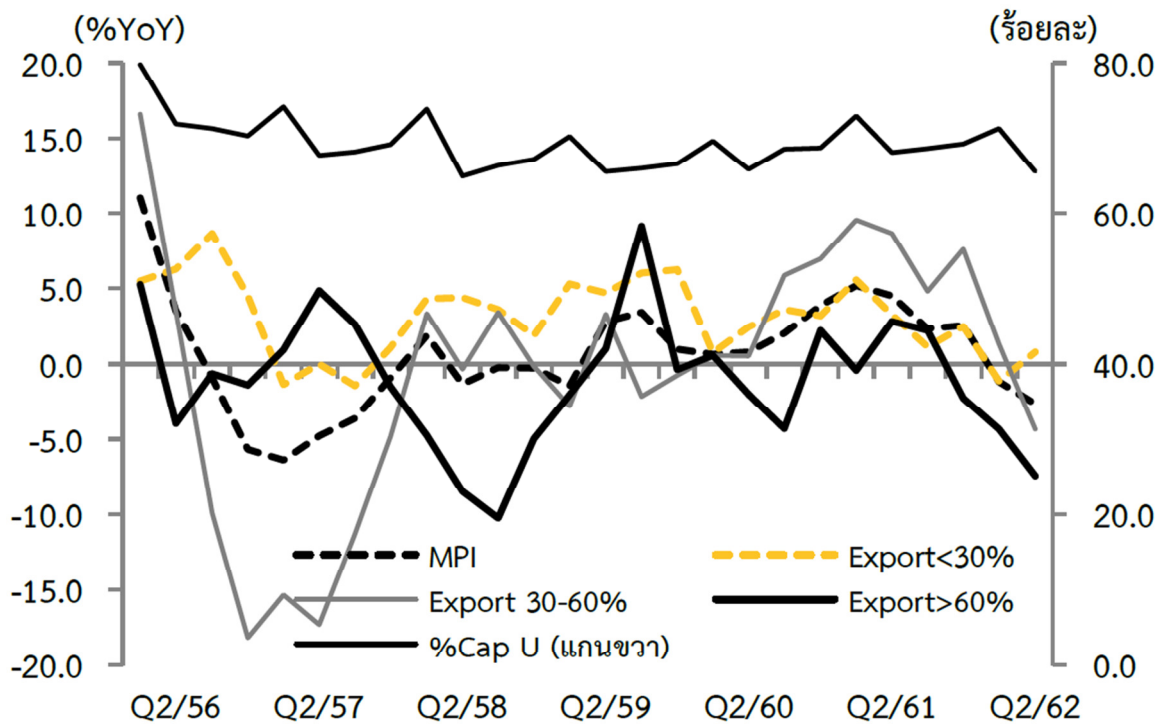

ที่มา: สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ข้อมูล ณ วันที่ 19 สิงหาคม 2562

ผลกระทบต่อตลาดแรงงานไทย

การชะลอตัวของเศรษฐกิจไทยจากสงครามการค้าโดยเฉพาะการส่งออกส่งผลกระทบต่อภาคการผลิตของไทยเห็นได้จากเครื่องชี้กิจกรรมทางเศรษฐกิจอย่างดัชนีผลผลิตอุตสาหกรรมที่หดตัวร้อยละ 2.6 ขณะที่อัตราการใช้กำลังการผลิตปรับตัวลดลงเช่นกันอยู่ที่ร้อยละ 65.6 ซึ่งลดลงต่อเนื่องจากไตรมาสก่อนหน้า (รูปที่ 18) แสดงให้เห็นว่ากิจกรรมการผลิตของประเทศปรับตัวลดลงตามภาวะเศรษฐกิจและการส่งออก แต่เมื่อพิจารณาการจ้างงานตามสาขาการผลิตพบว่า การจ้างงานของภาคอุตสาหกรรมเทียบกับไตรมาสที่ 1 ลดลงราวร้อยละ 0.5 ขณะที่การจ้างงานภาคบริการสาขาการขายส่ง ขายปลีก และซ่อมยานยนต์ลดลงเล็กน้อยร้อยละ 0.4 ส่วนสาขาที่พักแรมและบริการด้านอาหารปรับตัวเพิ่มขึ้นร้อยละ 1.1 จำนวนผู้ว่างงานรวมเพิ่มขึ้นร้อยละ 0.1 หรือประมาณ 3 หมื่นคน (รูปที่ 19) ถึงแม้เครื่องชี้กิจกรรมทางเศรษฐกิจและเศรษฐกิจภาพรวมจะชะลอตัวลง แต่ข้อมูล ณ ปัจจุบันยังไม่เห็นสัญญาณการจ้างงานลดลงอย่างมีนัยสำคัญ เนื่องจากโดยปกติผู้ประกอบการหรือนายจ้างมักใช้มาตรการอื่นในการรับมือผลกระทบที่สามารถทำได้โดยไม่ต้องปลดคนออก

รูปที่ 18 เครื่องชี้เศรษฐกิจภาคอุตสาหกรรม

ที่มา: สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ข้อมูล ณ วันที่ 19 สิงหาคม 2562

รูปที่ 19 สถิติแรงงาน

%YOY	สัดส่วน Q2/62	2561								2562	
		ทั้งปี	H1	H2	Q1	Q2	Q3	Q4	H1	Q1	Q2
ผู้มีงานทำรวม	100.00	1.1	0.4	1.8	-0.2	0.9	1.7	1.9	0.3	0.9	-0.3
- ภาคเกษตร	30.47	3.3	4.5	2.2	6.0	3.0	1.9	2.4	-4.1	-4.2	-4.0
- นอกภาคเกษตร	69.53	0.1	-1.4	1.7	-2.8	-0.01	1.6	1.7	2.3	3.2	1.5
อุตสาหกรรม	16.62	2.5	1.3	3.7	-0.03	2.6	2.8	4.6	0.3	1.0	-0.5
ก่อสร้าง	6.22	-2.2	-7.4	3.8	-11.8	-2.7	2.6	5.0	8.3	10.5	6.2
การขายส่ง การขายปลีก การซ่อมยานยนต์และจักรยานยนต์	16.57	-0.7	-2.5	1.2	-2.8	-2.2	0.9	1.5	1.0	2.4	-0.4
ที่พักแรมและบริการด้านอาหาร	7.60	1.8	2.1	1.4	-1.3	5.7	3.0	-0.02	0.4	-0.2	1.1
กำลังแรงงานรวม (ล้านคน)		38.4	38.3	38.6	38.1	38.5	38.7	38.4	38.4	38.3	38.4
จำนวนผู้มีงานทำ (ล้านคน)		37.9	37.6	38.1	37.4	37.9	38.3	37.9	37.7	37.7	37.8
จำนวนผู้ว่างงาน (แสนคน)		4.0	4.4	3.7	4.7	4.1	3.7	3.6	3.6	3.5	3.8
อัตราการว่างงาน (%)		1.1	1.2	0.9	1.2	1.1	1.0	0.9	0.9	0.9	1.0

ที่มา: สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ข้อมูล ณ วันที่ 19 สิงหาคม 2562

มาตรการที่นายจ้างนิยมใช้มากที่สุดเมื่อผลิตสินค้าน้อยลงคือ การลดการทำงานล่วงเวลาของลูกจ้าง (OT) ซึ่งลูกจ้างส่วนใหญ่มักใช้เงินเดือนสำหรับการดำรงชีพของตนเอง ส่วน OT เป็นเงินที่ส่งกลับต่างจังหวัดให้กับพ่อแม่หรือส่งลูกเรียน เมื่อไม่มี OT จึงไม่มีเงินส่งกลับบ้าน ทำให้กำลังซื้อของเศรษฐกิจระดับรากหญ้าได้รับผลกระทบสืบเนื่องไปด้วย มาตรการต่อมาคือ การเพิ่มวันหยุด ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อลูกจ้างที่รับค่าจ้างเป็นรายวัน เมื่อมีวันหยุดมากขึ้น ลูกจ้างจะมีรายได้ลดลง กลายเป็นผลกระทบขั้นที่ 2 และหากทั้ง 2 วิธี ยังไม่สามารถรองรับผลกระทบได้ นายจ้างจึงจะเลือกใช้วิธีการปลดคนออกในระยะถัดไป³ ซึ่งเป็นสิ่งที่จะต้องติดตามอย่างใกล้ชิดต่อไป อย่างไรก็ตาม จะเห็นได้ว่าสงครามการค้าที่กำลังดำเนินอยู่ขณะนี้หากพิจารณาเฉพาะการจ้างงานจะไม่เห็นผลกระทบมากนัก แต่แท้ที่จริงแล้วได้สร้างผลกระทบถึงอำนาจซื้อของคนส่วนใหญ่ในเศรษฐกิจระดับจุลภาคด้วย

แนวทางการรับมือผลกระทบด้านแรงงานของสงครามการค้า

สงครามการค้าที่เกิดขึ้นระหว่างสหรัฐอเมริกาและจีนเป็นการตอบโต้การขึ้นภาษีสินค้าระหว่างกัน โดยยึดสัญญาของสินค้าตามกฎ Rules of Origin ของ WTO⁴ กล่าวคือ สินค้าที่ผลิตในจีนไม่ว่าเจ้าของบริษัทสินค้านั้นจะเป็นสัญชาติใดจะได้รับผลจากอัตราภาษีที่สหรัฐอเมริกาเรียกเก็บ ทำให้สินค้านั้นส่งไปขายในสหรัฐอเมริกาได้น้อยลง บริษัทต่างชาติในจีนจึงมีแนวโน้มการย้ายฐานการผลิตไปยังประเทศอื่น จึงทำให้เกิดสิ่งที่เรียกว่า การเบี่ยงเบนทางการค้าหรือ Trade Diversion ซึ่งไทยเป็นหนึ่งในประเทศเป้าหมายของการย้ายฐานการผลิตมา โดยสำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติได้รวบรวมบริษัทที่เตรียมย้ายฐานการผลิตมายังประเทศไทย รายละเอียดปรากฏตามรูปที่ 20

³ <https://www.the101.world/trade-war-effects-on-thai-grassroots/>

⁴ https://www.wto.org/english/tratop_e/roi_e/roi_info_e.htm

รูปที่ 20 บริษัทที่เตรียมย้ายฐานการผลิตมาไทย

บริษัท	สัญชาติ	ประเภทกิจการ	ที่ตั้งโรงงาน
Delta Electronics	ไต้หวัน	ผลิตชิ้นส่วนอิเล็กทรอนิกส์ที่เกี่ยวข้องกับระบบไฟฟ้า	สมุทรปราการ
Merry Electronics	ไต้หวัน	ผลิตตู้ฟิง	ชลบุรี
Besser	จีน	ผลิตภัณฑ์ LCD	ฉะเชิงเทรา
Sharp	ญี่ปุ่น	อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์	ยังไม่ระบุที่ตั้ง
RIKOH	ญี่ปุ่น	อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์และของใช้ในที่ทำงาน	ยังไม่ระบุที่ตั้ง
Xilinmen Furniture	ฮ่องกง (จีน)	ผลิตและออกแบบเฟอร์นิเจอร์	ยังไม่ระบุที่ตั้ง
BFGoodrich	อเมริกัน	ยางรถยนต์	ชลบุรี
Sony	ญี่ปุ่น	Smartphone	ยังไม่ระบุที่ตั้ง
Western Digital	อเมริกัน	ฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์	จ.พระนครศรีอยุธยา จ.ปทุมธานี และ จ.ปราจีนบุรี
Harley Davidson	อเมริกัน	รถจักรยานยนต์	ยังไม่ระบุที่ตั้ง

ที่มา: สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ข้อมูล ณ วันที่ 19 สิงหาคม 2562

สำหรับแนวทางการรับมือกับผลกระทบของสงครามการค้าในส่วนที่เกี่ยวข้องกับกรมพัฒนาฝีมือแรงงานคงหนีไม่พ้นการพัฒนาทักษะแรงงานเพื่อรองรับการย้ายฐานการผลิตของต่างชาติมายังประเทศไทย โดยเฉพาะอุตสาหกรรมอิเล็กทรอนิกส์ เครื่องจักร และยานยนต์ ซึ่งได้รับผลกระทบโดยตรงเมื่อผลิตและส่งออกจากจีนดังที่ได้กล่าวถึงข้างต้น อย่างไรก็ตาม องค์กรที่อยู่ในอุตสาหกรรมนี้ต้องตระหนักอยู่เสมอว่า ปัจจุบันโลกกำลังอยู่ในยุคปฏิวัติอุตสาหกรรมครั้งที่ 4 ที่มีเทคโนโลยีเกิดขึ้นใหม่อย่างที่ไม่เคยมีมาก่อน และแน่นอนรวมถึงเทคโนโลยีการผลิตที่ใช้ปัญญาประดิษฐ์ (AI) และระบบอัตโนมัติ (Automation) ดังนั้น บริษัทต่างชาติที่จะย้ายฐานการผลิตมาล้วนเป็นบริษัทชั้นนำระดับโลกย่อมมีเทคโนโลยีล้ำหน้ายิ่งกว่าของคนไทย จึงอาจไม่ได้ก่อให้เกิดการจ้างงานคนไทยเพิ่มขึ้นอย่างที่เห็นมาในอดีต แรงงานที่เป็นที่ต้องการอาจเป็นเพียงแรงงานทักษะสูงที่ทำหน้าที่ควบคุมระบบอัตโนมัติ ซึ่งในส่วนนี้ต้องอาศัยการเก็บข้อมูลความต้องการแรงงานจากกรมการจัดหางาน เพื่อให้กรมพัฒนาฝีมือแรงงานสามารถพัฒนาทักษะแรงงานได้สอดคล้องกับความต้องการที่จะเกิดขึ้น

อย่างไรก็ดี แม้ว่าสงครามการค้าที่เกิดขึ้นนี้อาจทำให้ประเทศไทยมีเงินลงทุนและเป็นฐานการผลิตของต่างประเทศเพิ่มขึ้น ยกตัวอย่างเช่น เกาหลีใต้ให้ความสนใจในการเข้ามาลงทุนและยกไทยเป็นฐานการผลิตรถยนต์ไฟฟ้าของเกาหลีใต้จากการเยือนไทยอย่างเป็นทางการล่าสุดของประธานาธิบดีมุน แจอิน เมื่อวันที่ 2 กันยายนที่ผ่านมา⁵ แต่คำถามสำหรับการพัฒนาประเทศไทยในระยะยาวคือ ไทยจะยอมเป็นฐานการผลิตของต่างชาติไปตลอดเช่นนี้หรือ ?

⁵ <https://www.bangkokbiznews.com/news/detail/846086>

หากเปรียบเทียบเศรษฐกิจของเกาหลีใต้และไทยจะพบว่า เกาหลีใต้เป็นประเทศพัฒนาแล้วและเป็นสมาชิกของ OECD ตั้งแต่ปี 1996 จากความก้าวหน้าของการพัฒนาเทคโนโลยีและนวัตกรรมที่มีชื่อเสียงไปทั่วโลก เช่น Samsung LG และ Hyundai หรือแม้แต่ Line ที่คนไทยใช้กันทั่วประเทศ ทั้งที่เกาหลีใต้ผ่านความยับเยินจากสงครามเกาหลีมาเมื่อปี 1953 ปัจจุบันประชาชนเกาหลีมีรายได้เฉลี่ยต่อหัว 30,600 เหรียญสหรัฐ ขณะที่ประเทศไทยมีนโยบายมุ่งเน้นการเป็นฐานการผลิตให้ต่างชาติและไม่มียุทธศาสตร์ของตนเองเห็นได้จากการที่ไทยไม่มีแบรนด์สินค้าเหมือนอย่างเกาหลีใต้ จึงติดกับดักรายได้ปานกลางมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2519 เป็นระยะเวลา 43 ปีแล้ว ปัจจุบันประชาชนไทยมีรายได้เฉลี่ยต่อหัว 6,610 เหรียญสหรัฐ หากประเทศไทยยังคงมีทิศทางการเป็นฐานการผลิตของต่างชาติเช่นนี้ คงยากที่จะกลายเป็นประเทศพัฒนาแล้ว ซึ่งจะต้องมีรายได้เฉลี่ยต่อหัวสูงกว่า 12,375 เหรียญสหรัฐ ตามเกณฑ์การจัดกลุ่มประเทศล่าสุดที่ประกาศโดยธนาคารโลกเมื่อเดือนกรกฎาคมที่ผ่านมา

หากพิจารณาตามทฤษฎี Comparative Advantage ของ David Ricardo ที่ระบุว่า ประเทศควรจะผลิตสินค้าและบริการที่ตนเองมีความชำนาญ ซึ่งจะทำให้สามารถผลิตได้ในต้นทุนค่าเสียโอกาสที่ต่ำกว่า โดยไม่จำเป็นต้องผลิตทุกอย่างเอง สินค้าและบริการที่ประเทศนั้นไม่สามารถผลิตเองได้สามารถนำเข้าจากประเทศอื่นที่มีความชำนาญในการผลิตสิ่งนั้น ทำให้เกิดสิ่งที่เรียกว่า การค้าระหว่างประเทศ เมื่อพิจารณาบริบทของประเทศไทยจะพบว่า ตลอดระยะเวลาการพัฒนาภาคอุตสาหกรรมที่ผ่านมาไม่สามารถผลิตสินค้าที่มีนวัตกรรมขั้นสูงที่เป็นของตนเองได้ อาจเป็นหลักฐานเชิงประจักษ์ที่พิสูจน์ทฤษฎีข้างต้นได้ว่า ประเทศไทยไม่ได้มีความถนัดด้านอุตสาหกรรม จึงเป็นได้แค่ฐานการผลิตที่มีการจ้างงานเพียง 6 ล้านคน ขณะที่ยังมีแรงงานอีกกว่า 32 ล้านคนที่อยู่ในภาคบริการและภาคเกษตรกรรม ที่ไทยมีจุดแข็งและความชำนาญอย่างยาวนานทั้งการท่องเที่ยวและการทำเกษตร แต่ขาดการให้ความสำคัญ ยกตัวอย่างเช่น ด้านการท่องเที่ยว กรุงเทพมหานครได้รับจัดอันดับให้เป็นเมืองท่องเที่ยวที่ดีที่สุดในโลก 4 ปีซ้อน ในปี 2561 ที่ผ่านมามีนักท่องเที่ยวเดินทางเข้ากรุงเทพฯ ถึง 22.78 ล้านคน และมีระยะเวลาพักเฉลี่ย 4.8 วัน⁶

⁶ <https://www.forbes.com/sites/ericrosen/2019/09/04/the-worlds-most-visited-city-is-bangkok/#689b8dfacd26>

แต่เมื่อพิจารณาค่าใช้จ่ายต่อวันของนักท่องเที่ยวในกรุงเทพฯ อยู่ที่เพียง 184 เหรียญสหรัฐ เทียบกับปารีสที่ 296 เหรียญสหรัฐ หรือสิงคโปร์ที่ 272 เหรียญสหรัฐ หากการท่องเที่ยวของไทยได้รับการส่งเสริมมากขึ้นกว่าในปัจจุบันให้สามารถนำเสนอสินค้าและบริการแบบไทยที่มีเอกลักษณ์และมีมูลค่าสูงเพื่อดึงดูดเงินจากนักท่องเที่ยวได้มากขึ้น สมมติให้นักท่องเที่ยวที่มาเยือนกรุงเทพฯ ใช้จ่ายเงินเพิ่มขึ้นอีก 100 เหรียญสหรัฐต่อวัน ใกล้เคียงกับปารีสและสิงคโปร์ จะทำให้มีเงินเข้าประเทศไทยเพิ่มขึ้นถึง 10,934 ล้านเหรียญสหรัฐ ซึ่งจะส่งผลให้ GDP ของไทยขยายตัวได้เพิ่มขึ้นถึงร้อยละ 2.2 เทียบกับปัจจุบันที่หลายฝ่ายกังวลว่า GDP ในปี 2562 จะขยายตัวไม่ถึงร้อยละ 3.0 จากผลกระทบของสงครามการค้า

นอกจากนี้ เกษตรกรรมของไทยควรได้รับการส่งเสริมให้มีมูลค่าสูงเช่นกัน เนื่องจากในปัจจุบันมีแรงงานอยู่ในภาคเกษตรมากถึง 13 ล้านคน แต่ส่วนใหญ่แรงงานเหล่านี้กลับเป็นผู้ที่วนเวียนอยู่กับความยากจน เนื่องจากธรรมชาติราคาของสินค้าเกษตรมีความผันผวนสูงตามทฤษฎีใยแมงมุม (The Cobweb Theorem) ที่ระบุว่า ราคาของสินค้าเกษตรจะขึ้นอยู่กับ การคาดการณ์และปริมาณการผลิต สมมติฤดูกาลปัจจุบันสินค้าเกษตรมีราคาสูง เกษตรกรจะผลิตออกมาปริมาณมาก ทำให้ฤดูกาลถัดไปขายได้ราคาต่ำ เกษตรกรจึงผลิตน้อยลง แต่พอ ฤดูกาลถัดไปเมื่อผลผลิตน้อยลง ราคาจึงเพิ่มสูงขึ้น เป็นวงจรเช่นนี้ไปจนกว่าจะเข้าสู่จุดดุลยภาพ เราจึงได้เห็นรัฐบาลทุกยุคทุกสมัยใช้นโยบายพยุงราคาสินค้าเกษตรเรื่อยมา แต่เกษตรกร ยังคงยากจนเช่นเดิม นั้นแสดงว่า การแก้ปัญหาไม่เคยถูกจุดและไม่ได้รับการให้ความสำคัญอย่างจริงจัง

สำหรับวิธีแก้ปัญหาดังกล่าวในต่างประเทศมุ่งเน้นไปที่การวิจัยและพัฒนาสินค้าเกษตรให้มีคุณภาพสูง รวมถึงการสร้างเรื่องราวและภาพลักษณ์ให้กับสินค้าเกษตรภายในประเทศ ทำให้จำหน่ายได้ในราคาสูง โดยไม่ต้องเน้นปริมาณ เช่น เนเธอร์แลนด์ มีมหาวิทยาลัย Wageningen ที่เน้นการวิจัยและพัฒนาด้านเกษตรจนได้รับฉายาว่า Food Valley ลักษณะเดียวกับ Silicon Valley ในมหาวิทยาลัย Stanford ของสหรัฐอเมริกา โดยใช้เทคโนโลยีในการเพิ่มทั้งปริมาณและคุณภาพผลผลิต รวมถึงการสร้าง Startup การเกษตรให้กับประเทศ ขณะที่ญี่ปุ่นมีชื่อเสียงเรื่อง Luxury products ที่เป็นสินค้าเกษตร ผ่านการส่งเสริมของรัฐบาลในการรับรองคุณภาพและสร้างภาพลักษณ์โดยการสร้างแบรนด์สินค้า

เมื่อหันมาพิจารณาในมุมของประเทศไทยพบว่า ยังขาดการส่งเสริมอย่างจริงจังในเรื่องเหล่านี้ ถึงแม้จะมีการริเริ่มพัฒนาสินค้าเกษตรให้มีมูลค่าเพิ่ม แต่เป็นในลักษณะพึ่งพาตนเองและกระจายกระจาย โดยไม่ได้มีบทบาทของภาครัฐมากนัก หากรัฐบาลหันมาให้ความสำคัญกับภาคบริการและภาคเกษตรมากขึ้น จะทำให้ประเทศไทยมีโครงสร้างทางเศรษฐกิจที่พึ่งพาปัจจัยภายในประเทศมากขึ้น ซึ่งจะช่วยให้กระจายความเสี่ยงของประเทศ (Risk Diversification) ไม่ให้พึ่งพาการส่งออกมากเกินไป และช่วยให้การกระจายรายได้ไปสู่แรงงานส่วนใหญ่ของประเทศได้ดีขึ้น ไม่ได้กระจุกตัวอยู่แต่เพียงภาคอุตสาหกรรมอย่างเดียวเหมือนเช่นปัจจุบัน

เอกสารอ้างอิง

สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2562). **ภาวะเศรษฐกิจไทยไตรมาสที่สอง และแนวโน้ม ปี 2562.**

Acharya, A. (2014). **The End of American World Order.** Polity.

Desjardins, J. (2017). **Over 2000 years of economic history, in one chart.** Available at: <https://www.weforum.org/agenda/2017/09/over-2000-years-of-economic-history-in-one-chart>

Ezekiel, M. (1938). **The Cobweb Theorem.** *The Quarterly Journal of Economics* 52 (2) p. 255-280.

Institute for Security and Development Policy (2018). **Made in China 2025.**

International Monetary Fund (2018). **People's Republic of China : 2018 Article IV Consultation-Press Release; Staff Report; Staff Statement and Statement by the Executive Director for the People's Republic of China.** IMF Country Report No. 18/240.

PwC (2017). **The World in 2050: How will the global economic order change?**

Ricardo, D. (1817). **On the principles of political economy and taxation.** Batoche Books.

Wübbcke, J. et al (2016). **Made in China 2025 The making of a high-tech superpower and consequences for industrial countries.** Merics Paper on China.

Wu, H. and Benson, S. A. (2016). **Made In China 2025 and New Trends of Entrepreneurship Education of China: A Socio-Economic-Educational Perspective.** *Asian Education Studies* 2 (1).